

RĂZBOIUL, REORGANIZAREA ȘI EROISMUL MILITARILOR ROMÂNI ÎN CAMPANILE DIN 1916 ȘI 1917

Costin SCURTU*

Cuvinte-cheie: război, eroism, militari români, campanii militare 1916 și 1917, generali: Alexandru Averescu, Eremia Grigorescu, Constantin Prezan, trupe încartiruite, Regimentului 34 infanterie, Vaslui, satele: Pușcașu, Palincu, Bănești, Bălteni, Ivănești, Petrești, Regele Ferdinand, platou - sat Deleni, armata franceză, preot militar, divizie dobrogeană, Serviciul de siguranță al Deltei, activitatea lui Moruzov, armata rusă - anarhie, spirit optimist.

Key-words: war, heroism, Romanian soldiers, military campaigns from 1916 and 1917, generals: Alexandru Averescu, Eremia Grigorescu, Constantin Prezan, quartered troops, The 34th Infantry Regiment, Vaslui, villages: Pușcașu, Palincu, Bănești, Bălteni, Ivănești, Petrești, King Ferdinand, plateau - Deleni village, French Army, military priest, Division from Dobrogea, Delta Danube Safe Service, Moruzov activity, Russian Army – anarchy, optimist character.

Abstract

The present study specifies the reorganisation of the Romanian Army during the military campaigns from 1916 and 1917. A special moment is taken by the change-over and the reorganisation of the First Romanian Army troops and those of the Istrati Group in the North of Moldavia (in villages from Vaslui), after the grim defence on the Cricov, Prahova and Buzău lines, with the help of the Military French Mission that provided for the most part of the weaponry.

Pentru România în 1916 războiul nu mergea bine, se înregistrau mari probleme, dar și numeroase fapte de arme și eroism al militarilor români.

Prin numirea generalului Alexandru Averescu, la 25 septembrie/8 octombrie, la comanda Armatei 2 române, Grupul armatelor de sud, ca eșalon superior de comandă și coordonare a Armatei 3 române și Armatei de Dobrogea, și-a încetat existența, fiecare armată continuând de la această dată operațiile în mod independent⁹¹⁷.

Au fost scoase din dispozitivul Armatei de Dobrogea, la 24 septembrie/7 octombrie, Divizia 15 infanterie, comandată de generalul Eremia Grigorescu; la 28

* Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, Filiala Constanța

⁹¹⁷ România în anii primului război mondial, București, Editura Militară, 1987, p. 373.

septembrie/11 octombrie, Regimentul 34/74 infanterie - comandat la locotenent-colonelul Dumitru Mihail - a fost îmbarcat în gara Constanța cu destinația Nehoiașul (județul Buzău), unde a intrat în subordinea Diviziei 6 infanterie, aflată în luptă. O lună mai târziu, după ce a fost întărit cu 600 militari de la Brăila, regimentul a ajuns la Ploiești și a trecut în subordinea Diviziei 10 infanterie⁹¹⁸.

Pe aceeași linie, la 29 septembrie/12 octombrie, a urmat transferarea din Dobrogea pe frontul montan și a Diviziei 12 infanterie, comandată de generalul de brigadă Traian Găiseanu. La jumătatea lunii octombrie 1916, Dobrogea era, practice, pierdută.

La 26 septembrie/9 octombrie, forțele române destinate apărării Carpaților se găseau în dispozitiv de apărare cu Armata 2 română, comandată de generalul de divizie Alexandru Averescu⁹¹⁹. Divizia 6 infanterie se afla pe front între exclusiv valea Zăbalei și inclusiv vârful Siriu, în subordinea Corpului 3 armată, comandant general de divizie Constantin Tănăsescu. Divizia 10 infanterie, la sfârșitul lunii octombrie 1916, s-a aflat în refacere în zona Pitești. După care a fost dispusă între exclusiv Predeal și inclusiv muntele Velicanul, în cadrul Corpului 2 armată. Erau în curs de afluire Divizia 12 infanterie din Dobrogea și Divizia 3 trăgători rusă care fusese deplasată în Dobrogea, neparticipând la apărarea frontului de pe linia Carpați⁹²⁰, erau acum destinate Armatei 2 române⁹²¹.

În prima parte a lunii noiembrie 1916, apărarea pe râul Jiu a fost frântă. Orașele Târgu-Jiu și Craiova au fost ocupate de forțele Armatei 9 germane. Până la 14/27 noiembrie, inamicul a atins râul Olt. Între 1/14 octombrie - 15/28 noiembrie trupele Diviziei 22 infanterie au apărât aliniamentul din zona trecătorii Bran, pentru a interzice inamicului să iasă în depresiunea Câmpulung. Datorită situației generale, Divizia 22 infanterie a trebuit să se retragă, astfel, la 16/28 noiembrie, inamicul a intrat fără luptă în Câmpulung ce fusese evacuat⁹²². Din spre sud, Grupul Kosch, sub comanda generalului Robert Kosch⁹²³, a forțat Dunărea în sectorul Șistov - Zimnicea. La 14/27 noiembrie, Divizia 1 bulgară a ocupat orașul Giurgiu.

Marele Cartier General român a ordonat constituirea la vest de Ploiești a unei grupări de manevră, sub comanda generalului Constantin Prezan. Această grupare a fost constituită, la 11/24 noiembrie, în zona Argeș, Neajlov. Misiunea de a contracara cele trei grupări de forțe inamice și de a le nimici pe rând. Bătălia de la Argeș - Neajlov, consemnată în istoriografia română și ca „Bătălia de la București”, a început la 12/25 noiembrie 1916. Ideea de bază a planului militar românesc consta în aplicarea unei manevre pe direcții interioare, prin care cele două grupări inamice, să fie nimicite, începând cu gruparea de la sud, comandată de generalul Robert Kosch.

⁹¹⁸ *Istoricul Regimentului 34 Mecanizat pe anii 1894 - 1958*, f. 6.

⁹¹⁹ Vezi, Colonel Ion Cupșa, *Armata română în campaniile din anii 1916 - 1917*, București, Editura Militară, 1967, p. 149.

⁹²⁰ Vezi, Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din război 1916-1918*, București, 1937, pp. 54-55.

⁹²¹ România în anii primului război mondial, op. cit., pp. 390-391.

⁹²² România în anii primului război mondial, op. cit., p. 416.

⁹²³ Feldmaresalul August von Mackensen a dat ordinul nr.115 din 13/26 octombrie 1916 către comandamentul Armatei 3 bulgare, prin care i se luau o parte din forțe - artileria grea germană, aviația, infanteria - pentru a le concentra la Șistov - Biala, de unde s-a forțat traversarea Dunării în zona Zimnicea.

Acțiunea ofensivă română a Grupului de armate Prezan a fost declanșată la 17/30 noiembrie 1916. De fapt, ambele tabere se aflau în ofensivă.⁹²⁴ În fâșia de apărare a Armatei 1 române, presiunea forțelor Grupului Kühne a impus retragerea trupelor române pe aliniamentul: pâraul Glâmbocelul, localitățile Rătești, Leșile, Mozacul. Divizia 10 infanterie - care a fost pusă la dispoziția Armatei 1-a - se afla în curs de concentrare în zona Titu, ordonându-i-se să se regrupeze în raionul Corbii Mari, Corbii Ciungi. Divizia 41 infanterie germană a atacat frontul apărât de diviziile 10 infanterie și 1 cavalerie, de la aripa stângă a Armatei 1 române, pe care le-a obligat să se replieze succesiv. În noaptea de 19-20 noiembrie/2-3 decembrie, Divizia 10 infanterie s-a oprit pe aliniamentul Cornețu, Serdanu, râul Argeș, între Potlogi și Bolintineanu din Vale.

Lipsa informațiilor sigure și complete, precum și a mijloacelor adecvate de ale procura aveau să încline balanța victoriei când de o parte, când de alta pentru taberele combatante. Nici una dintre părțile angajate în luptă nu cunoștea valoarea și posibilitățile adversarului din fața sa. Comandamentul german a considerat că are de a face cu ariergărzile trupelor „bătute la Jiu”, care se aflau în retragere. La rândul său, comandamentul român nu știa importanța trupelor germane ce aflau dinspre vest. Se aprecia că ar fi numai detașamente de legătură între cele două grupuri germane: Krafft și Kosch.

În timp ce Divizia 9/19 infanterie dobrogeană era implicată în planul de contraatacare a ofensivei germane de către Grupul de manevră în luptele de la Argeș, Neajlov, Regimentul 34 infanterie „Constanța”, care a făcut, inițial, parte din Divizia 6 infanterie, va intra în subordinea Diviziei 10 infanterie, și a luptat cu eroism în zonele Pitești, Câmpulung, pe Valea Prahovei și la Buzău. Proaspătul maior Gheorghe Mihail s-a distins în luptele de pe valea Buzăului, la comanda Batalionului 2 infanterie din regimentul constănțean, fiind rănit la picior, la 7/20 octombrie 1916.

Generalul Erich von Falkenhayn avea să afle despre intențiile comandamentului român - de a pătrunde în intervalul dintre cele două grupări germane și de ale întoarce aripile interioare - prin capturarea a doi curieri, ofițeri români. Intrând în posesia documentelor militare românești, generalul german a luat măsuri de a trimite trupele sale în spatele Grupului de manevră român, care acționa împotriva grupului Kosch și de a intercepta retragerea forțelor române spre București.⁹²⁵

Generalul Constantin Prezan, deși era lipsit de informațiile complete despre mișcările inamicului, a apreciat că succesul armatei române este aproape de a fi obținut. În consecință, el a hotărât ca acțiunea ofensivă română să fie continuată la 20 noiembrie/3 decembrie. Această zi avea să fie, cea de a patra, și ultima, a desfășurării luptelor de la Argeș, Neajlov, Deși au început în forță, surprinzând inamicul, Divizia 9/19 infanterie și Divizia 2/5 infanterie, treptat, au realizat că riscurile de a fie încercuite creștea cu fiecare moment și au decis oprirea ofensivei. Decizia a fost oportună, replierea trupelor române s-a făcut organizat, păstrându-se contactul cu inamicul. La Armata 1 română, efortul inamic s-a materializat în special pe valea

⁹²⁴ General de divizie N. Mihăiescu, *Amintiri și învățăminte din războiul de întregire a neamului 1916-1919*, București, 1934, pp. 77-81.

⁹²⁵ General Erich von Falkenhayn, *Campania Armatei 9-a împotriva românilor și rușilor 1916/17*, București, 1937, pp. 173-174.

Argeşului, unde Grupul Krafft a ocupat cu aripa sa stângă - cu Divizia 41 infanterie germană - localitatea Titu, obligând Divizia 10 infanterie să se retragă spre nord-est.

Retragerea succesivă a Diviziei 9/19 infanterie s-a executat sub acoperirea a două batalioane din regimentele 35 şi 40 infanterie - care aveau să fie încercuite în pădurea Iepureşti, apoi acţiunea de apărare a preluat-o Regimentul 9 vânători.

Ca urmare a retragerii pe Argeş a trupelor române, bătălia de pe Argeş, Neajov, a luat sfârşit, la 20 noiembrie/3 decembrie 1916. În seara acestei zile, generalul Constantin Prezan a dat ordinul de retragere generală spre est⁹²⁶.

La 23 noiembrie/6 decembrie, orele 12.00, un detaşament de cavalerie şi două companii de infanterie germană au intrat în Bucureşti, pe Calea Griviţei. În fruntea trupelor germane s-a aflat feldmareşalul August von Mackensen⁹²⁷.

În seara zilei de 24 noiembrie/7 decembrie, la orele 22.30, Marele Cartier General român a ordonat Grupului general Istrati ca diviziile 2/5, 9/19 şi 21 infanterie să se contopească într-o singură divizie, cu numărul 21, sub comanda generalului Lambru. Grupul general Istrati a fost constituit din diviziile fostului Grup de manevră, condus de generalul Constantin Prezan, la 20 noiembrie/3 decembrie 1916. Începând cu această dată în documentele oficiale nu va mai apărea denumirea Diviziei 9/19 infanterie. Lupte crâncene s-au desfăşurat la trecerile peste râul Ialomiţa, în zona Târgovişte şi râul Prahova, între localităţile Floreşti şi Dărmăneşti. Divizia 10 infanterie, cu excepţia Regimentului 33 infanterie „Tulcea”, a înregistrat mari pierderi⁹²⁸.

După îndârjită apărare de pe aliniamentele Cricov, Prahova, Buzău, trupele Armatei 1 române şi ale Grupului Istrati au fost deplasate în nordul Moldovei, pentru refacere şi reorganizare. La 1/14 decembrie, a rămas în noul dispozitiv defensiv numai Armata 2 română, comandată de generalul Alexandru Averescu. La 4/17 decembrie, conform ordinului nr. 3737 al Marelui Cartier General, Divizia 21 infanterie trebuia să se regrupeze în jurul Iaşului⁹²⁹.

Generalul Gheorghe Mihail spune referitor la retragerea dobrogenilor în Moldova, că: „De la Brăila am fost dus la Vaslui unde regimentul se retrăsese în zona de refacere. Toată armata s-a retras în cotul Siretului. Şi regimentul meu - 34 infanterie, n.n. - era retras într-un sat care se numea Palincu. Aveam un batalion în Palincu şi altul în Puşcaşu - în judeţul Vaslui, n.n. - , în refacere. Şi am stat acolo din ianuarie până în aprilie. În timpul acesta a venit armament şi echipament franţuzesc prin misiunea generalului Berthelot [...]”⁹³⁰.

La 28 decembrie 1916/9 ianuarie 1917, comandamentul german a dat ordinul de oprire a ofensivei şi de trecere la apărare în faţa frontului român.

În iarna anului 1916-1917, s-a trecut la reorganizarea şi refacerea armatei române. S-au avut în vedere atât principiile realiste de organizare, cât şi experienţa

⁹²⁶ România în anii primului război mondial, op.cit., p. 519.

⁹²⁷ Ibidem, p. 529.

⁹²⁸ România în anii primului război mondial, op. cit., p. 528.

⁹²⁹ Jipa Rotaru, Leonida Moise, Ion Giurcă, Costin Scurtu, *Divizia 9 „Mărăşeşti”. 120 de ani de la înfiinţare (1879-1999), Bucureşti, Editura Punct, 1999*, p. 61.

⁹³⁰ Neculai Moghior, Ion Dănilă, Leonida Moise, *General Gheorghe Mihail, Cuvânt pentru viitorime*, Bucureşti, Editura Paideia, 2004, p. 38.

acumulată în campania din anul 1916. S-a hotărât crearea de unități militare atât cât puteau să fie dotate cu armament și tehnică de luptă, asigurându-se condițiile pentru completarea permanentă a acestora cu tot ce era necesar, să aibă capacitatea de a lupta independent, forța lor combativă fiind comparabilă cu cea a marilor unități inamice.

Refacerea armatei române pleca, la începutul anului 1917, de la starea de spirit a autorităților și a populației, mai ales celei provenite din Muntenia, care era deprimată. În Moldova se aștepta „Comunicatul de seară”, care aducea, însă, numai veștile rele. România se micșora mereu - Buzăul, Râmnicu-Sărat, Focșaniul, Brăila căzuseră pe rând în mâinile inamicului. Trupele române care s-au retras în Moldova erau epuizate, micșorate numeric și, în parte, dezorganizate. La acestea se adăugau, condițiile iernii geroase, lipsurile materiale și a spațiilor de locuit, raționalizarea produselor alimentare, tifosul exantematic care făcea ravagii. S-a mai adăugat accidentul de la Ciurea, lângă Iași, unde s-a petrecut o catastrofă feroviară, în care au murit câteva sute de persoane. Iar aliatul rus propunea refacerea armatei române să se facă pe teritoriul rusesc...

La toate cele amintite, se mai adăuga încă una: schimbarea de regim în Rusia, prin înlocuirea monarhiei țariste cu proclamarea republicii. La 4/17 martie 1917, prințul Lvov înștiința pe aliați că, guvernul provizoriu pe care îl prezida, va respecta obligațiile internaționale contactate de regimul anterior, adică va continua războiul. Dar Germania încerca să ajungă la încheierea păcii separate cu guvernul provizoriu rus, dar cu alți reprezentanți, cu cei din cercurile socialiste, chiar bolșevice.

Într-un raport secret trimis comandamentului său suprem, șeful Misiunii militare franceze din România, generalul Henry Berthelot, semnală: „chestiunea alimentării armatei române este deasupra tuturor celorlalte” și că armata rusă „continua să rechiziționeze sau să cumpere obiecte și hrană în țară”⁹³¹.

Instrucțiunile date marilor unități, care au fost retrase în Moldova aveau, într-o primă fază, un caracter orientativ și nu erau însoțite de un plan detaliat al acțiunilor ce se urmăreau⁹³². S-a trecut la reducerea efectivului armatei de operații la parametrii adecvați resurselor țării. S-au constituit diviziile de infanterie ca mari unități, care puteau lupta grupat sau izolat. Au fost sporite numărul de unități și subunități, precum și serviciile necesare. Corpurile de armată au devenit doar organe de comandament pentru coordonarea tactică și nu mai dispuneau de servicii și formațiuni proprii.

Prin ordinul nr.1062, de la 27 decembrie 1916/8 ianuarie 1917, s-a stabilit ca reorganizarea Diviziei 9 infanterie și a unităților sale, care au luptat în alte divizii de infanterie, să se execute în zona Vaslui, Bănești, Bălteni, Ivănești, într-un raion care să cuprindă 48 de localități, aflate în împrejurimile orașului Vaslui. S-au transmis garnizoanelor și la posturile de jandarmi tabelele în care erau nominalizate localitățile de dispunere a unităților. Au fost suspendate concediile și permisiile. S-a interzis ca bolnavii sau răniții să fie îngrijiți în afara spitalelor. Iar deplasarea militarilor să se

⁹³¹ Michel Roussin, *La mission militaire française en Roumaine pendant la première guerre mondiale*, vol. II, Inventaire du fonds roumain, Archives du Service Historique des Armées, Paris, 1972, p. 77.

⁹³² România în anii primului război mondial, op. cit., p. 65.

facă numai pe baza unui ordin de serviciu emis conform unor noi norme, riguros stabilite⁹³³.

Inițial, trupele au fost încartiruite în localități cea ce a generat numeroase dificultăți. Ulterior, s-a trecut la realizarea în afara localităților a unor amenajări de cazare, îndeosebi de bordeie semiîngropate și barăci, ceea ce a dat de fapt acestor aglomerări înjghebate caracterul unei tabere. Armei infanteriei i-au fost repartizate, în primul rând, efectivele de recruți din contingentele 1917 și 1918 sau ani mai vechi, împreună cu instructorii respectivi. S-a aplicat și procedeul ca surplusul de efective de alte arme să fie transferat la infanterie, mai ales a celor care plecaseră de la această armă la alte specialități.

Ostașii Regimentului 34 infanterie au stat „În timpul iernii în satele Palincu și Pușcașu, din județul Vaslui, pe urmă - povestește generalul Gheorghe Mihail, n.n. - cum a trecut iarna și a venit primăvara, atunci ne-a scos și am făcut niște barăci într-un sat care se cheamă Bălteni; alături alt sat, Petrești, în regiunea asta am făcut instrucție sub grija ofițerilor francezi. La noi a venit un ofițer francez care se chema Bart, căpitanul Bart”⁹³⁴.

Căpitanul francez Jean Bart era unul dintre cei trei căpitani din cadrul grupului de instructori ai Misiunii Miliatere Franceze. În primăvara anului 1917 a fost detașat la Regimentul 34 infanterie, pentru instruirea cu noile tipuri de armament și studierea noilor tactici de luptă. Generalul Gheorghe Mihail, pe atunci cu gradul de maior, era comandant de batalion în regimentul constănțean și a colaborat efectiv cu căpitanul Jean Bart⁹³⁵. Instructorul francez avea să fie rănit în timpul luptelor de la Mărășești, la 28 iulie/9 august 1917.

În timpul refacerii armatei, la Vaslui, cu instructorii francezi s-au făcut aplicații de înlocuire a trupelor aflate în contact cu inamicul. Această aplicație își va dovedi utilitatea la începutul misiunii dobrogenilor la Mărășești. „Învătasem - își aducea aminte generalul Gheorghe Mihail, n.n. - să recunoaștem frontul de care o să răspund [...]. Adică, nou - nouț, venit pe câmpul de luptă și schimbi pe front. și, desfășurat în trăgători, cu patrule înaintate, două companii pe linia întâi [...]. Aduseseră francezii mitraliere și fiecare batalion aveam trei companii de pușcași și o companie de mitraliere”⁹³⁶.

Comandamentul militar suprem și conducerea politică s-au ocupat de asigurarea unui cadru adecvat reorganizării, refacerii și instruirii forțelor armate, cât și de crearea unor rezerve necesare perioadei preliminare a reluării unor mari operații militare.

După reorganizare, Diviziei 9 infanterie avea în organica sa patru regimente de infanterie - 34, 35⁹³⁷, 36 și 40 infanterie, grupate în două brigăzi - 17 și 18 infanterie, și Regimentul 9 vânători. Arma artilerie era prezentă în cadrul diviziei dobrogene cu două regimente - 13 și 18 artilerie, constituite într-o brigadă. La acestea

⁹³³ În câteva săptămâni, la începutul lunii februarie 1917, unitățile erau grupate și dislocate în zonele de reorganizare și pregătire. Ibidem, p. 67.

⁹³⁴ Neculai Moghior, Ion Dănilă, Leonida Moise, op. cit., p. 36.

⁹³⁵ Ibidem, p. 175.

⁹³⁶ Ibidem, p. 41.

⁹³⁷ Regimentul 35 infanterie „Matei Basarab”, înființat la 1 noiembrie 1898 la Botoșani.

se mai adăugau un batalion de pioneri, un divizion de cavalerie și formațiuni de servicii. În total în subordinea diviziei erau 14 batalioane, 2 escadroane și 13 baterii de artilerie. Divizia 9 infanterie era încadrată în Corpul 3 armată.

Trupele de la țărmul Mării Negre au fost înzestrate cu 112 mitraliere. Numărul mitralierelor din dotarea unui regiment a crescut de la 2 - 6 la 24 piese, puștile mitralieră, inexistente în anul 1916, erau acum în număr de 96 piese. Toți ostașii au fost instruiți să utilizeze grenada de mână; întregul efectiv de regiment dispunea de căști și măști împotriva gazelor, care n-au existat în anul precedent; a sporit de la 1 - 2 la 17 numărul aparatelor telefonice la nivel de regiment, îmbunătățindu-se comunicarea și cooperarea în teren⁹³⁸.

Lângă taberele de instrucție s-au cultivat terenurile disponibile, s-au creat grădini de zarzavat. S-a procurat un surplus de alimente și echipament de la aliați, cu toate greutatea determinate de transportul acestora. S-au organizat depozite de alimente, furaje, echipament pentru a deservii, în principal, trupele unei divizii, astfel existau rezerve pentru hrana a 20.000 de oameni și a 8.000 de cai pentru 20 de zile⁹³⁹.

În luna martie 1917, Marele Stat Major a dat ordinul circular nr.19001, primul act oficial, care reglementa asimilarea preoților militari, precum și recompensarea celor care au dat dovadă de acte de bravură, curaj și dispreț față de moarte⁹⁴⁰.

Preotul de regiment era asimilat gradului de locotenent, cu posibilitatea de a fi înaintat la gradul de căpitan, pentru merite deosebite. Ofițerilor li se cerea în mod expres să se arate respectul cuvenit acestor grade și concursul lor pentru îndeplinirea activităților lor. Serviciul Religios militar a trimis o circulară către comandanții de unități, în care se preciza, că în baza Înaltului decret nr.778 din 25 iulie/7 august 1917, că: „preotul dintr-o unitate nu poate fi privit ca element de subordonare, ci de coordonare în ceea ce privește cele bisericești”⁹⁴¹.

Legătura dintre militarii ortodocși din Regimentului 34 infanterie și credința lor religioasă era strânsă. Astfel, preotul Bănică Roșescu, refugiat din județul Constanța, a trimis referate repetate, în care solicita să fie numit preot la Regimentul 34 infanterie „Constanța”, unde erau cei mai apropiați fii sufletești ai lui, care îl cunoșteau și doreau să fie în mijlocul lor⁹⁴².

Spovedania și împărtășirea trupeii se făcea conform canoanelor când trupa era în repaus, cu acordul comandantului. Preotul putea spovedi trupa în masă, citind rugăciunile de dezlegare și spovedea individual numai pe cei care aveau ceva deosebit de spus. În cazul în care vreun soldat mahomedan sau evreu cerea să fie spovedit și împărtășit, acest lucru nu se putea face decât numai cu condiția convertirii lui la creștinism. Binecuvântarea trupeii la plecarea ei din garnizoană spre locul indicat se făcea la ora fixată de comandant și după trupa se așeza în careu. Preotul săvârșea

⁹³⁸ Ion Cioară, Vasile Tutula, Horea Gana, Alexandru Farcaș, *Destin și vocație. Monografie istorico - militară. De la Regimentul 2 linie (12 iunie 1930) la Brigada 19 Mecanizată „Ziridava”* (12 iunie 2000), Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2000, p. 80.

⁹³⁹ România în anii primului război mondial, op. cit., p. 81.

⁹⁴⁰ „Monitorul Oastei”, nr. 28/1917, pp. 118-119.

⁹⁴¹ A.M.R., fond 4.991, dosar nr. 15, f. 289-292.

⁹⁴² A.M.R., fond M.C.G. Serviciul Religios nr. 4.991, dosar nr. 4, f. 107.

sfințirea apei mici și apoi ținea trupeii o cuvântare ocazională, în care se arăta de regulă, însemnătatea momentului și vitejia strămoșilor.

Puteau să se desfășoare servicii religioase ocazionale: Te-Deum de mulțumire pentru patronul spiritual al trupeii, de Anul Nou, sărbători naționale și onomasticele familiei regale, rugăciuni în caz de boală. Când regele lua loc sau un membru al familiei regale vizita vreo unitate militară, preotul lua loc în capul coloanei de pe flancul drept, având epitrahilul și Sfânta Cruce în mână⁹⁴³.

Preoții militari au desfășurat acțiuni caritabile, au sprijinit activitatea formațiunilor sanitare în îngrijirea răniților și combaterea epidemiilor. Ei aveau sarcina de a se interesa de calitatea mâncării la trupă, cu precădere de cea a bolnavilor, de curățenia corporală a soldaților și să inspecteze regulat trupa împreună cu medical unității.

Reglementarea serviciului religios în armată era o parte a programului de restructurare și reorganizare a efectivelor militare. Generalul Gheorghe Mihail își amintea, că: „La 1 ianuarie 1917 s-a făcut o prefacere în întreaga oștire. Noi intrasem în război cu cadre bătrâne, căpitani de 50 de ani, maiori bătrâni, colonei bătrâni. Ce mai? Tot cadre bătrâne. La 1 ianuarie s-a schimbat șeful Marelui Stat Major. În locul lui Iliescu, a venit generalul Prezan. Comandanții de regimente, de brigăzi, de divizii au fost înlocuiți. Și s-au numit comandanți tineri, începând de jos până sus de tot, numai comandanți tineri. La 1 aprilie 1917, am fost înaintat maior - la comanda Batalionului 2 din Regimentul 34 infanterie „Constanța” - aveam atunci 30 de ani”⁹⁴⁴.

Rezultatul celor șase luni de muncă în reorganizarea unităților și subunităților diviziei dobrogene s-a văzut la 2/15 iunie 1917, când în fața regelui Ferdinand, Comandantul de Căpetenie al Armatei române, principelui moștenitor Carol, a șefului Misiunii militare franceze, general H.M.Berthelot. Divizia 9 infanterie a prezentat o aplicație militară cu trageri reale în teren. Militarii dobrogeni aveau să prezinte onorul înălților oaspeți și să defileze în fața lor pe platoul de lângă satul Deleni.

În acest timp a funcționat Serviciul de siguranță al Deltei, care era o structură informativă și contrainformativă creată în 1917 și de care se leagă strâns activitatea lui Mihail Moruzov a fost Serviciul de Siguranță al Deltei. O serie de documente elaborate și semnate de Moruzov, cel care a condus acel serviciu, ne permit să aducem o serie de precizări. Mai întâi să vedem cum a luat ființă respectiva structură, într-un raport înaintat la 18 iunie 1917 directorului Siguranței, Moruzov scria: „Ca rezultat al delegațiunii ce mi-ati dat pentru organizarea și conducerea Serviciului [de] contraspiionaj din Delta Dunării, am onoarea a vă raporta următoarele: în ziua de 14 martie a.c., împreună cu personalul ce mi s-a încredințat, am plecat spre Delta”⁹⁴⁵. Denumirea serviciului apare într-un document din 25 septembrie 1917 drept „Echipa de Siguranță din Delta Dunării”⁹⁴⁶, iar la 31 ianuarie 1918 ca „Brigada de Siguranță din Delta Dunării”. După armistițiul cu Puterile Centrale, se pare că s-a transformat în

⁹⁴³ Asist.drd.Radu Muresan, *Datorie și slujire sfântă. Misiunea preoților militari în Primul Război Mondial (1916 - 1918)*. <http://www.ftoub.ro/>

⁹⁴⁴ Neculai Moghior, Ion Dănilă, Leonida Moise, op. cit., p. 38.

⁹⁴⁵ Arh. S.R.I., fond „d”, dosar nr. 7702, f. 27-32. Apud. Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și frontul secret*, București, Editura Elion, 2004, p. 42.

⁹⁴⁶ Ibidem, f. 108.

Serviciul de Siguranță al Dobrogei, fiind singura autoritate românească de acest gen autorizată să funcționeze în zonă.

Situația operativă găsită de Moruzov era extrem de complicată. „Aceasta provenea - nota Moruzov în raportul din 18 iunie 1917: din cauza dezertorilor români de naționalitate rusă; din cauza propagandei bulgarilor și a nemților printre trupele ruse; din cauza viceconsulului rus din Sulina, dl Prezanov”⁹⁴⁷.

Dezertorii de origine rusă din armata română încercau să obțină sprijinul comitetelor revoluționare din armata rusă împotriva autorităților române. A fost nevoie de întreaga abilitate a lui Moruzov pentru a dejuca asemenea manevre.

La rândul lor, bulgarii făceau o propagandă intensă printre soldații ruși pentru a-i convinge să nu mai lupte împotriva lor și pentru a obține Dobrogea. Se ajunsese până acolo încât la un moment dat infanteriști ruși au amenințat o unitate proprie de artilerie care deschisese focul împotriva trupelor bulgare. Prin colaborarea cu comandamentele ruse, Moruzov a determinat o reacție a ofițerilor împotriva ideilor răspândite de bulgari.

Dar autoritatea comandamentelor ruse era serios pusă în discuție de evenimentele revoluționare începute în februarie 1917. La rândul lui, viceconsulul rus se comporta ca și cum Dobrogea era deja un teritoriu rusesc. Să adăugăm insuficiența personalului de care dispunea Moruzov și eterna problemă a banilor, în asemenea situație complexă, Moruzov a făcut din plin dovada capacităților sale de om de informații. Dovadă este Raportul din 1934: capturarea colonelului german von Mayer, seful serviciului de informații din Dobrogea și de pe țărmul Mării Negre, operațiune desfășurată la 75 km în spatele frontului inamic; arestarea a 156 spioni germani în zonă; împiedicarea inamicului să distrugă vreun depozit al armatei române; împiedicarea încheierii unui acord între Armata Roșie și armatele Puterilor Centrale pe frontul dobrogean prin pătrunderea lui Moruzov și a altor doi agenți în compunerea delegației ruse și informarea amiralului Ion Coandă despre intenția a două divizii ruse aflate pe frontul Salonicului de a se preda germanilor; salvarea unor ofițeri și soldați români din mâinile bolșevicilor, în sudul Basarabiei; dejucarea acțiunilor armatei ruse din aceeași zonă.

În Raport avea să mai scrie Mihail Moruzov, că: „Regret un singur lucru și anume: din cauza unei neînțelegeri, luptele de la Vâlcov au fost provocate prin surprindere și fără ordin, neașteptându-se realizarea unui aranjament făcut de mine, aranjament în virtutea căruia organizasem cumpărarea cu două milioane lei a câtorva contra torpiloare, canoniere, a atelierului naval, a o serie de vedete, șleपुरi cu muniții și alte vase, care formau flota rusă de pe Dunăre și Marea Neagră, în punctele Chilia, Vâlcov și Sulina”. Să mai amintim doar propaganda făcută de unii emisari ucraineni, trimiși de serviciul german de informații, de grecii favorabili regelui Constantin și de evreii care doreau încetarea războiului⁹⁴⁸.

În timp ce armata română continua cu febrilitate pregătirile de război, armata rusă începea să fie cuprinsă de anarhie. Pricazul (ordinul) nr.1 din 2/15 martie 1917, elaborat și impus Dumei de Stat de către Consiliul din Petrograd al deputaților

⁹⁴⁷ Ibidem, f. 27-32, Cristian Troncotă, op. cit., p. 42.

⁹⁴⁸ Cristian Troncotă, op. cit., pp. 43-44.

muncitorilor și soldaților, avea să submineze instituția armatei țariste. Conform celor 7 puncte ale acestui pricaz, ordinele militare ale Dumei care contraveneau punctului de vedere al Consiliului nu erau obligatorii; armamentul și muniția nu trebuiau date ofițerilor; soldații nu mai erau obligați să se instruiască, nici să-i salute pe ofițeri, ale căror grade nu mai erau recunoscute; în cazul unor neînțelegeri cu superiori, soldații trebuiau să se adreseze comitetului subunității din care făceau parte⁹⁴⁹.

Starea morală a trupelor ruse „la începutul lui iulie 1917, înaintea începerii ofensivei celor ce comandau pe front le păreau naiv de a spera că armata va fi în stare să meargă înainte. Singura speranță era, cu regimentele în descompunere, de a se menține pe poziție. Totuși autoritățile militare și politice erau într-o dispoziție de spirit cu mult mai optimist”⁹⁵⁰.

Deși „Comitete - ruse, n.n. - deja complet formate țineau ședință aproape fără întrerupere, începând cu comitetele de companie pentru a sfârși cu comitetele de corp de armată [...] se uitase inamicul, care câteodată se găsea la 100 de pași de tranșeea noastră [...]. Șefii, lipsiți de orice autoritate erau neputincioși a lupta contra acestor stări de lucruri”⁹⁵¹.

Pe acest fundal, propaganda germană propunea rușilor suspendarea ostilităților, Generalul Morgen, care comandase Corpul 1 rezervă german pe frontul român, avea să scrie în „Meiner Truppeu Heldenkämpfe”, că: „În timpul sărbătorilor Paștelui, la jumătatea lui aprilie - 1917, .n.n -, intervine liniștea pașnică pe front. Infanteriștii ruși părăsiseră șanțurile lor și unii ruși veniră chiar în vizită în ale noastre. Încercări de trecere la noi în număr mare fură însă împiedicate de către artileria rusă, prin dezlănțuirea de îndată a tragerii de baraj. Era vizibil o divergență între aceste două arme”⁹⁵².

În acest fel armatele române și ruse erau pregătite să lupte din nou. Marele Cartier General român prevedea o acțiune ofensivă principală în sectorul Nămolosa - Focșani, și o altă acțiune secundară pe direcția Mărăști. Comandamentul puterilor centrale intenționa să treacă la ofensivă, pentru a ocupa întreg teritoriul României. generalul Erich Ludendorff arăta că: „noi consideram ofensiva din Moldova ca a doua acțiune decisivă de pe frontul de est”⁹⁵³.

Ambele tabere beligerante aveau să aducă modificări la aceste planuri pe parcursul desfășurării acțiunilor militare, și au avut drept rezultat cele trei mari bătălii din sudul Moldovei, în vara anului 1917, de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Trebuie subliniat că, la începutul verii 1917, pe un spațiu relativ restrâns, se afla una din cele mai mari concentrări de efective și mijloace de luptă din războiul mondial. Erau

⁹⁴⁹ Alexandre Kerenski, *La revolution ruse 1917*, Payot, Paris 1928, pp. 164-170. Apud. Marin C. Stănescu, *Armata română și Unirea Basarabiei și Bucovinei cu România, 1917-1919*, Constanța, Editura Ex. Ponto, 1999, p. 5.

⁹⁵⁰ General Nicolas de Monkevitz, fost șef de stat-major al Armatei 4 ruse, care a scris „Le décomposition de l'armée russe”. Apud. Colonel Laurențiu Bărzotescu, *Armata română în trecut și prezent*, București, 1926, p. 24.

⁹⁵¹ Colonelul Laurențiu Bărzotescu, (care a condus Serviciul Istoric al Armatei în perioada 14 martie 1921-13 iunie 1927) *O amintire. Operațiunile inițiale din Dobrogea în anul 1916*, București, 1926, pp. 25-26.

⁹⁵² Ibidem, pp. 27-28.

⁹⁵³ General Erich Ludendorff, *Souvenirs de guerre (1914-1918)*, tome 2, Paris, 1921, p. 90.

aproape 800.000 combatanți în primele poziții și aproape un milion de militari în rezervă, în zonele de etape, în unitățile de pază sau aflate în curs de reorganizare⁹⁵⁴.

⁹⁵⁴ Locotenet-colonel Alexandru Ioanițiu, *Războiul României (1916-1918)*, vol. al II-lea, București, f.a., pp. 295-296.